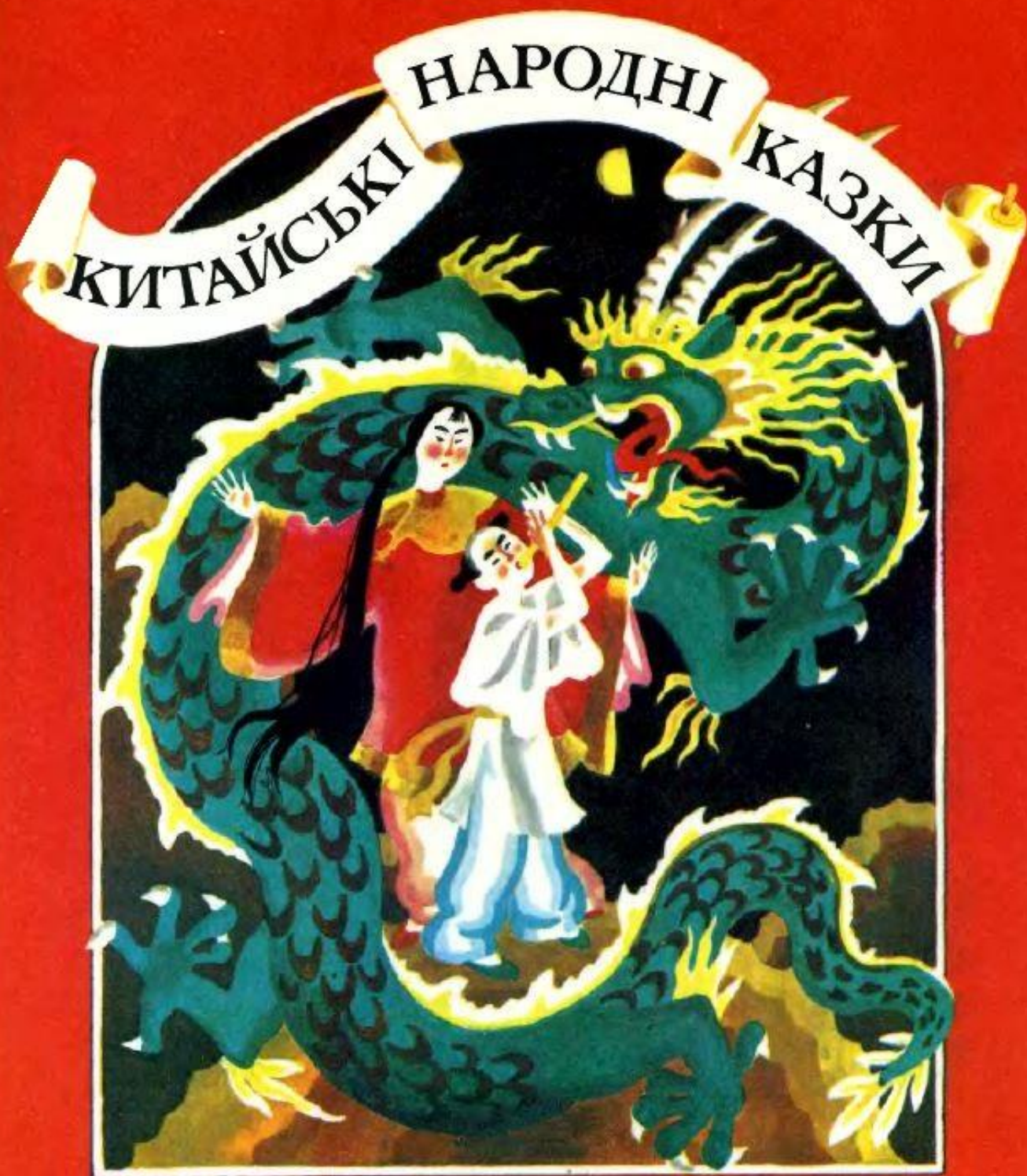

КАЗКИ НАРОДІВ СВІТУ

Китайські народні казки

ДЛЯ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО
ВІКУ

*Упорядкування,
вступне слово
та переказ з китайської*
ІВАНА ЧИРКА

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1991

Вступне слово

Любі діти!

До цієї збірки входять китайські народні казки, складені, мабуть, ще в сиву давнину, але популярні й донині. Історія свідчить, що народна творчість бере свій початок у глибині віків, тож і перші китайські казки з'явилися, певно, тоді, коли утворилася китанська держава. А сталося це понад три з половиною тисячі років тому.

Повсякденні турботи про їжу, одяг та дах над головою вимагали від давніх китайців лязкої праці, граничного напруження сил. І лише в хвилини короткочасного відпочинку можна було забути про життєвий клопіт і закинути в майбутнє, помріяти про життя краще й привільніше, намалювати, хоч в уяві, картини чудесних перетворень, які можуть статися, коли втрутається чарівні сили і принесуть людям щастя, радість та достаток.

Саме ці сподівання на світле майбутнє лягли в основу перших народних казок. А що ієрогліфи в Китаї були придумані значно пізніше, то казки передавалися із вуст в уста, із родини в родину, із села в село.

Завдяки народній мудрості протягом віків було вигадано не одну тисячу казок, та лише з останні кілька десятиліть китайські вчені почали збирати їх, записувати і видавати окремими збірками.

На думку вчених найдавнішими слід вважати казки про тварин. Це своєрідні поетичні легенди про звички та поведінку розумних, дотепних, а часом і підступних звірів та птахів, про їхню красу та взаємовідносини.

Нам дещо дивно чути, що тигра китайці вважають царем звірів, адже в інших країнах такої честі заслужив тільки лев. Пояснити це можна тим, що леви живуть в Африці, де в тропічних районах є широкі пустелі та напівпустелі, а в буйних тропічних китайських лісах господарюють тигри.

Досить багато в китайців чарівних казок. Люди споконвіку домагалися справедливості, боролися за неї, як могли. Вони неодноразово повставали проти своїх правителів і ніколи не переставали вірити, що нарешті знайдеться така сила, яка зуміє забезпечити їм краще життя. І тому витворювали в своїй уяві добрих чарівників та фей, зичливих зміїв та драконів.

На відміну від наших чарівних казок у китайців усі події відбуваються не десь там у тридесятих царствах, а поруч, у рідних, знайомих усім місцях. До того ж сама розповідь часто буває насичена такими подробицями, стількома деталями, що хочеться вірити, ніби це не казка, не чиясь фантазія, а сама дійсність.

Китайці завжди високо цінували вірність та дружбу, щедрість людської душі, готовність пожертвувати всім, і навіть власним життям, для того, щоб виручити людину з бід, врятувати її від тяжкого лиха.

Дуже цікаві також і побутові казки, в яких мовиться здебільшого про звичайних людей, про їхні дії та вчинки. Ці казки вчать нас мудрості, лояльності, любові до праці або застерігають від поганих та необачних вчинків.

Дещо осторонь від реалістичної казки «Лисиця-перевертель стає дружиною». Сповідуючи буддійську релігію, китайці вірять у переселення душ після смерті людини. Новим пристановищем для душі може бути і новонароджений, і тварина, і птах, і комаха. Все залежить від того, як поведився небіжчик у попередньому житті, чи багато накоїв гріхів. Душі підступних людей часто переселяються в лисенят, які потім, ставши дорослими, іноді мають змогу знову перевтілюватися в людей і далі чинити всілякі капості.

Оскільки люди живуть у різних кліматичних та географічних умовах, мають різне історичне минуле, різні релігійні погляди, звичаї, побут і часом навіть мислять по-різному, то й казки їхні відмінні одні від одних. Ці відмінності тим більші, чим більша відстань між країнами, де виникли ті казки. Якщо, читаючи російські, болгарські чи польські казки, ми знаходимо в них багато спільного з нашими, то китайські показують нам світ часто зовсім з іншого боку. Багато що в них здається нам дивовижним, незвичайним і викликає в нас великий інтерес до цього незнамого досі світу.

Щасливої вам дороги, юні друзі, у сад китайських народних казок!

ІВАН ЧИРКО

Пензлик Маляна

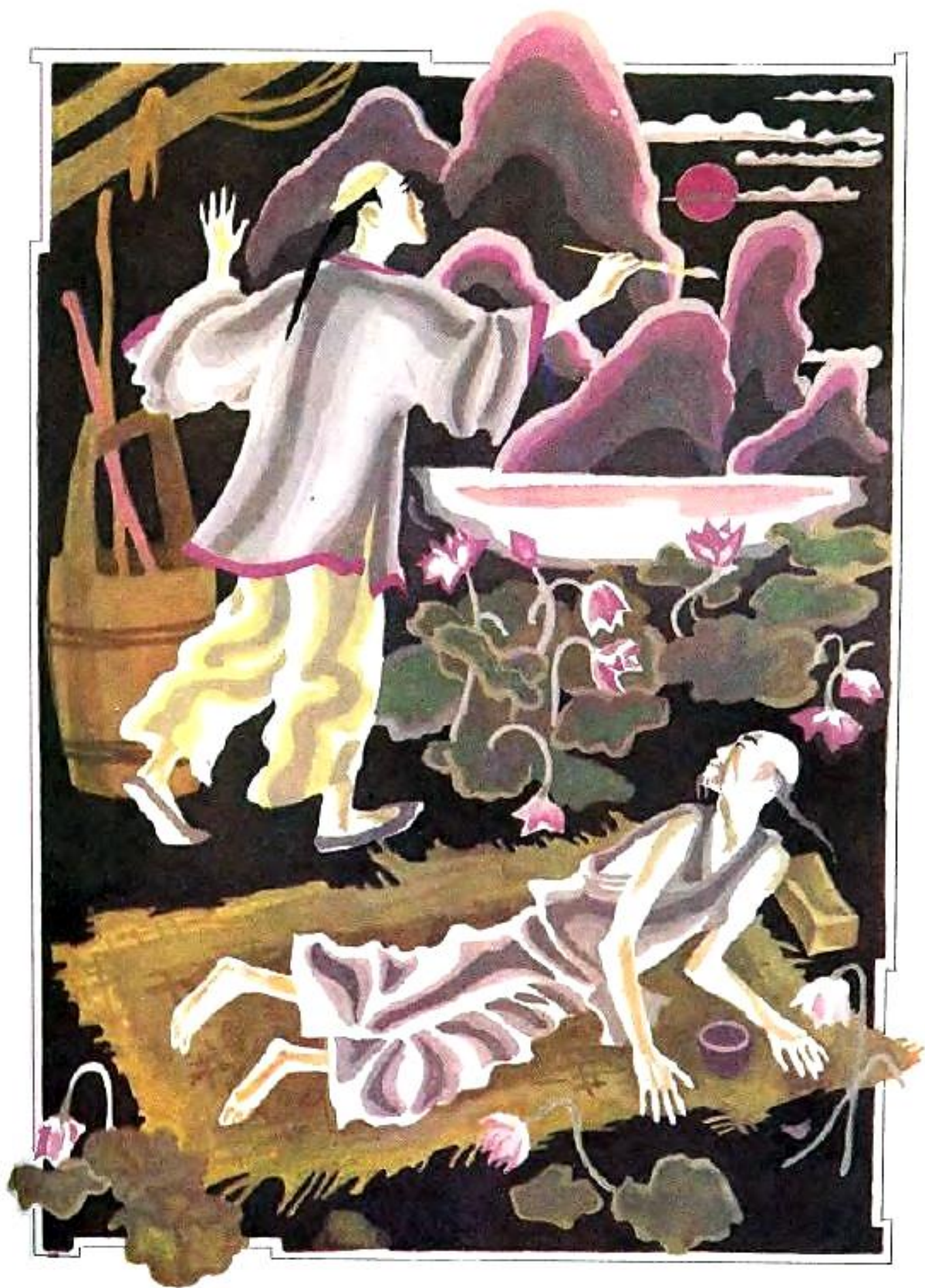
Жив колись бідний хлопець на ім'я Малян. З самого малечку він мріяв про те, щоб навчитися малювати. Та от біда: не було в нього за що купити пензлика. Якось довелося йому йти повз школу. Зазирнув він у відчинене вікно і побачив, як учитель малює картину. Зайшов хлопець у клас і попросив учителя хоч на деякий час дати йому пензлика.

Учитель здивовано витріщив на нього очі, а потім як гаркне:

— Злидар! Малювати, бачте, йому захотілося. Ану геть звідси! — і вигнав Маляна зі школи.

«Хіба коли бідний, то й малювати не дозволяється?» — обурився хлопець, і йому ще дужче захотілося навчитися малювати. Бувало збирає хмиз у горах, візьме гілку і давай на піску пташок малювати. А то піде на річку, вмочить пальця у воду і тут, просто на камені, рибок малює.

З часом Малян навчився добре малювати, а пензлика в нього все не було. А як же він хотів його мати! Приснилося йому якось, що підходить до нього сивобородий дідусь і дарує йому вимріяного пензлика.

— Це чарівний пензлик, — сказав дідусь, — тож будь обережний із ним, бо може статися лихо.

Від радощів хлопець аж прокинувся. Що за диво! В руці він справді тримав пензлика. Схопився Малян й одразу заходився малювати птаха. Та шойно закінчив він роботу, як птах змахнув крилами та й полетів.

Відтоді Малян цілісінькі дні просиджував дома і малював бідним селянам вселякий реманент: у кого плуга немає — тому плуга, кому мотика потрібна — тому мотику.

Незабаром чутка про ці Малянові вигівки докотилася й до місцевого поміщика. Той звелів своїм служникам схопити хлопця і привести до мастку, щоб Малян малював лише для нього одного.

Вислухавши зухвалі вимоги поміщика, Малян відповів, що він не буде малювати. І хоч як на нього кричали, хоч чим погрожували, та він не відступав від свого. Розгніваний поміщик наказав відвести хлопця до стайні і замкнути там. Нехай померзне ночами, поголодує, може, тоді слухняніший стане.

Саме тоді було дуже холодно, а жорстокий поміщик аж три доби не випускав хлопця, сподіваючись, що за цей час він або помре від голоду чи холоду, або погодиться на його умови. Та коли на четвертий день він пішов подивитись на Маляна, то був украй здивований: хлопець сидів біля грубки і їв коржик.

Злющій, мов сто чортів, поміщик загукав на своїх служників і наказав їм убити хлопця, а його чарівний пензлик принести до поміщицьких покоїв. Служники відчинили двері стайні, а там нікого немає, лише бамбукова драбина стоїть під стіною. Зрозуміли вони, що Малян намалював драбину, виліз на горище і втік.

Так воно й справді було. Вибравшись із поміщицького обійстя, Малян намалював на кам'яному мурі огорожі поміщицької садиби баского білогривого коня, сів на нього верхи і помчав геть. Та через деякий час за спиною почулося тупотіння кіньських копит. Це поміщик із служниками кинувся наздоганяти його.

Малян хутко намалював своїм пензликом лук та стріли. Коли переслідувачі наблизились — пролетіла стріла, і поміщик повалився з коня на землю. А хлопець тим часом пришнорив свого білогривого і зумів утекти.

Після цієї неприсмності довелося Маляну залишити рідне село і переселитись у далеке місто. Там він жив тим, що продавав людям свої картини. А щоб його не викрили, ніколи не домальовував їх до кінця, тож птахи та звірі на картинах ніколи не оживали.

Одного разу Малян намалював журавля. Лише ока у птаха не було. Та зовсім несподівано для хлопця з кінця пензлика зірвалася краплина туші і впадала саме туди, де мало бути око. Журавель раптом змахнув крилами й полетів.

Усе містечко заговорило про цю дивовижну подію. Дійшли чутки й до самого імператорського двору. Імператор наказав своїм вельможам розшукати хлопця і привести до нього.

Малян знав, що імператор губить людей, стягає з них непосильні податки, тому, як і всі селяни, ненавидів його. Тож, коли імператор наказав Малянові намалювати дракона, хлопець намалював йому жабу, а замість фенікса — общипану курку.

Бридка жаба та гола курка почали бігати та стрибати по залах палацу та скрізь паскудити. Імператора охопила злість. Він гукнув своїм охоронцям, щоб ті відібрали у хлопця пензлика, а самого неслуха кинули до в'язниці.

Зрадів імператор, заволодівши чарівним пензликом, і заходився сам малювати. Спочатку намалював куну золота. Проте йому здалося, що цього мало. Намалював ще одну, потім ще й ще... Та раптом усе золоте перетворилося у каміння.

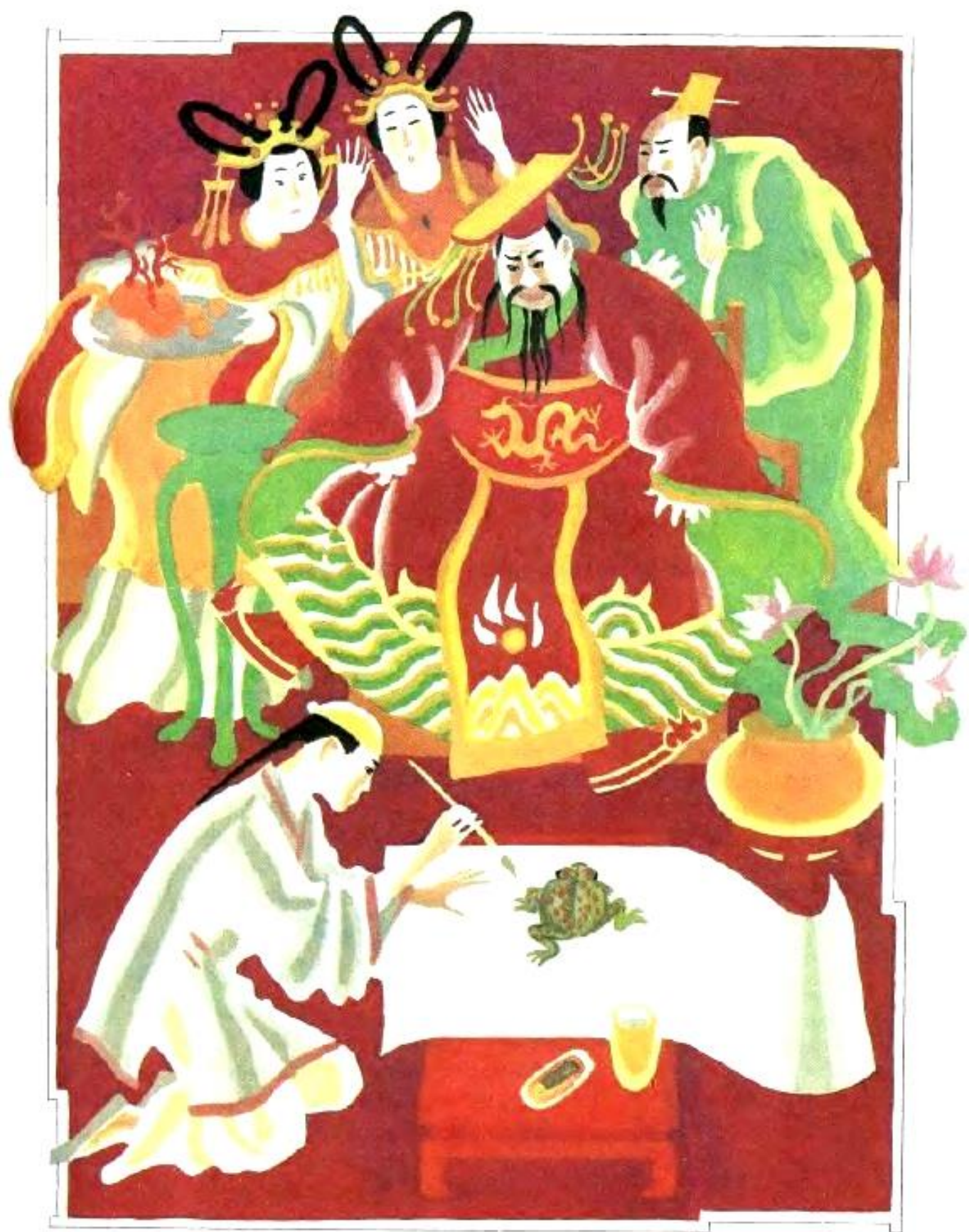
Зазнавши невдачі, імператор намалював золоту цеглину. Але цеглина здалася йому маленькою. Принасував він поряд іще одну. Потім ще й ще... Нараз довгий ланцюг золотих цеглин перетворився на величезного удава. Той роззявив величезного криваво-червоного рота і кинувся на імператора. Добре, що варта встигла його захистити.

Довелося імператорові випустити Маляна. Навіть нагороду хлопцеві пообіцяв, якщо той малюватиме лише для нього. Малян згодився, аби тільки пензлика повернули.

«Нехай гори малює... Ні, ні. В горах страшні звірі водяться. Хай краще море», — думав імператор.

Малян провів кілька разів пензликом, і на папері перед очима у самого імператора заграло синє-синє море. А поміж хвилями рибки плавають.

Імператор був задоволений і зажадав ще й корабля на морі мати. За мить на воді гойдався великий корабель. Імператор, його дружина, принци та принцеси і всі царедворці посідали на корабель.

Корабель відплив від берега. Проте імператорові здалося, що корабель пливе надто повільно. Він наказав хлонцеві, щоб той ще пензликом вітер намалював. Маляни замахав пензликом: хвилі стали вищими, корабель почав перевалюватись з боку на бік.

— Досить вітру! Досить! — злякано закричав імператор.

А Маляни все махав та махав пензликом. Вітер дужчав, хвилі здіймалися вище. Нарешті море заревло і перекинуло корабель. Імператор та всі його понутники пішли на дно.

